

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/96/12.13.4/557	1 maart 1996

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 12/96)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/96/12.13.4/557 d.d. 1 maart 1996

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGENDIENST/CO
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

12/96

(Afgesloten O11200A MRT 1996)

Conclusie/voorzicht

Een recente stellingname van de Kroatische minister van Defensie Susak tegen de "ongebreidelde bewapening van de Bosnische Moslims" geeft blijk van groot wantrouwen jegens de Moslims en de samenwerking in Federatie-kader. Zij houdt bovendien scherpe kritiek op de VS in.

De resultaten van het recente congres van de Kroatische regeringspartij HDZ onderstrepen dat president Tudjman verdere democratisering niet toelaatbaar acht wanneer deze ten koste gaat van de machtspositie van de HDZ. Bovendien blijkt eruit dat Tudjman beoogt vooral nationalistische thema's te gebruiken om zijn herverkiezing tot president zeker te stellen.

Wellicht hebben "Joegoslavië" en Kroatië onlangs (opnieuw) overeenstemming bereikt over de politieke toekomst van oost-Slavonië. De Serviërs in dat gebied blijven zich echter tegen herstel van het Kroatische gezag verzetten. De kans op een gewapend treffen tussen de Kroatische strijdkrachten en de lokale Serviërs blijft daarom aanwezig. Zelfs is denkbaar dat de Kroatische regering een besluit daartoe nog sneller zal nemen als zij van mening is dat "Joegoslavische" militaire tegenacties ter verdediging van de Kroatische Serviërs minder waarschijnlijk zijn geworden.

Bosnië-Herzegovina

Een hooggeplaatste Moslim-functionaris uit Bihac heeft ten overstaan van de EU-waarnemersmissie gesteld de terroristische dreiging in de regio hoog te achten, met name van de kant van aanhangers van het voormalige Bosnische presidiumlid Abdic. Hij zei te verwachten dat de Abdic-aanhang zal proberen de Bosnische verkiezingen (die naar verwachting in september van dit jaar zullen worden gehouden) te destabiliseren. Abdic zou de intentie hebben een politieke partij te vormen, genaamd Democratische Volksalliantie. Deze partij zou in Mostar reeds zijn geregistreerd. De functionaris zei niet uit te sluiten dat deze partij een alliantie met de (Kroatische) HDZ zou aangaan. Deze uitspraken zijn indicatief voor de vrees van regeringsgetrouwe Moslims uit west-Bosnië dat de aanhangers van Abdic een bedreiging zullen vormen voor hun invloed in de regio. Reeds eerder waren er indicaties dat de Kroatische regering Abdic met dit doel achter de hand houdt om op termijn eventueel een marionetten-

regering te vormen in west-Bosnië. De door bovenvermelde functionaris genoemde mogelijke alliantie met de HDZ zou ook in dit kader passen. Opvallend is de melding dat de partij van Abdic reeds geregistreerd zou staan in Mostar. De eventuele aanwezigheid van deze partij in Herzegovina, met name in Mostar, waar zoals bekend sprake is van grote spanningen tussen Kroaten en Moslims, zal door laatstgenoemden als een grote bedreiging worden gezien en ongetwijfeld de Moslim-Kroatische betrekkingen verder onder druk zetten.

Overigens is niet uitgesloten dat Abdic inderdaad zal proberen zijn invloed ook buiten west-Bosnië uit te breiden. Bij de tot nu toe enige presidiumverkiezingen van 1991 verwierf hij zelfs méér voorkeurstemmen dan de huidige president, Izetbegovic, en zou daardoor de eerste president van Bosnië-Herzegovina zijn geworden als hij niet deze positie had afgestaan aan Izetbegovic. Anderzijds moet worden aangenomen dat Abdic's populariteit aanzienlijk is afgenomen onder invloed van zijn latere opstand tegen de Bosnische regering en zijn samenwerking met de Serviërs en Kroaten.

Volgens een Bosnisch regeringscommuniqué wordt Izetbegovic, die zoals bekend vorige week in een ziekenhuis is opgenomen met hartklachten, onder meer bijgestaan door Sloveense cardiologen. Slovenië en de Bosnische Moslims onderhouden relatief goede betrekkingen. Dit heeft zich de afgelopen jaren onder meer geuit in Sloveense betrokkenheid bij smokkel van wapens voor de Bosnische regeringsstrijdkrachten. Ook waren er geruchten dat Bosnische militairen in Slovenië opleidingen hebben ontvangen. Slovenië en Bosnië-Herzegovina achten zich beide het slachtoffer van Servische agressie en delen een wantrouwen jegens de intenties van het gemeenschappelijke buurland Kroatië.

De Kroatische minister van Defensie Susak heeft verklaard dat de "ongebreidelde bewapening van de Bosnische Moslims" momenteel de grootste bedreiging voor de vrede in Bosnië-Herzegovina vormt. Hij stelde dat de militaire zwakte van de Moslims vaak overdreven wordt en noemde hun pogingen om zware wapens te verwerven een bedreiging voor de Bosnische Kroaten. Susak, een nauw medestander van de Kroatische president Tudjman die geboren is in Bosnië-Herzegovina, heeft zich in het verleden gemanifesteerd als groot pleitbezorger voor de Bosnische Kroaten en een voorstander van een etnisch "zuiver" Groot-Kroatië. Desondanks is zijn genoemde uitspraak uiterst opmerkelijk, omdat zowel hij als Tudjman de afgelopen weken, en zeker sinds de onderhandelingen in Rome, in ieder geval verbaal steun hebben betuigd aan de samenwerking met de Moslims in Federatie-kader. De genoemde uitspraak van Susak duidt juist op grote twijfel ten aanzien van de samenwerking met de Moslims. Bovendien houdt deze uitspraak zware kritiek in op de VS, die zoals bekend groot belang hecht aan verbetering van de (zware) bewapening van de Bosnische regeringsstrijdkrachten in het kader van het nagestreefde militaire machtsevenwicht tussen de conflictpartijen in Bosnië-Herzegovina.

De leider van de Servische Socialistische Partij (SPS) in Bosnië-Herzegovina, Ilic, heeft tegenover journalisten in Banja Luka verklaard dat er in die plaats op korte termijn "parallele bestuursorganen" zullen worden opgericht. Als reden noemde hij het feit dat de machthebbers in Pale (de zetel van de Bosnisch-Servische regering) niet in staat zijn de actuele problemen het hoofd te bieden. Bovendien zouden zij de oorlog volgens Ilic vooral hebben gebruikt om zichzelf te verrijken. De SPS is een zusterpartij van de gelijknamige Servische regeringspartij en wordt door de Servische president Milo-

sevic vooral gebruikt om de positie van zijn Bosnisch-Servische ambtgenoot en rivaal Karadzic (die zetelt in Pale) te ondergraven. Daarbij speelt hij onder meer in op de onvrede met Karadzic en diens beleid in Banja Luka en omgeving. De uitspraken van Ilic wijzen erop dat deze onvrede dermate groot is, dat de vorming van (van Pale) onafhankelijke politieke instellingen nu denkbaar is. Mogelijk bestaat er een verband met recente berichten dat Karadzic (tot op heden mislukte) pogingen heeft gedaan de burgemeester van Banja Luka te vervangen.

Het "Ministerie van Binnenlandse Zaken" van de Bosnisch-Servische republiek (RS) heeft onlangs 2.388 personen in staat van beschuldiging gesteld op verdenking van oorlogsmisdaden tegen de bevolking van de RS. Het betreft een lijst met in totaal 1.478 Moslims, 630 Kroaten, 11 Serviërs, één "Joegoslaaf" en 268 verdachten van wie de nationaliteit nog niet vaststaat. Een woordvoerder van het ministerie stelde dat, als de verdachten op het gebied van de RS worden aangehouden, zij zullen worden gearresteerd en uitgeleverd aan de daarvoor bestemde autoriteiten. Waarschijnlijk wil de RS door een zo groot aantal personen in staat van beschuldiging te stellen, in de publiciteit een tegenwicht bieden na de arrestatie van de hoge RS-militairen Djukic en Krsmanovic door Moslims eind januari jl. Kort nadien heeft de Bosnische regering een soortgelijke lijst uitgegeven met een groot aantal vermeende oorlogsmisdadigers van Bosnisch-Servische afkomst. Met de Servische verwijzing naar "daarvoor bestemde autoriteiten" wordt ongetwijfeld niet het Internationaal Tribunaal voor het voormalige Joegoslavië (ICTY) in Den Haag bedoeld, aangezien de RS-leiding de bevoegdheid van deze instantie niet erkent. Waarschijnlijker is dat de RS, in geval van arrestatie van verdachten, zelf zorg wil dragen voor hun berechting.

Kroatië

Tijdens een bijeenkomst van het centrale comité van de Kroatische Democratische Unie (HDZ), de regeringspartij van Tudjman, in Zagreb op 25 februari jl. heeft de Kroatische president harde kritiek geuit tegen "personen van binnen en buiten de partij die het gezag van de HDZ proberen te ondermijnen". Met name richtte Tudjman zich tegen twee voormalige partijleden, Manolic en Mesic, Hij beschuldigde hen ervan verdeeldheid te willen zaaien binnen de HDZ om zo de dominante positie van deze partij te ondergraven. Tudjman kondigde aan wettelijke maatregelen te zullen treffen om een dergelijke "misbruik van de democratie" te voorkomen, zonder deze overigens te specificeren. Ten slotte stelde de HDZ de Kroatische regering voor om de dag van de "bevrijding" van Knin, de voormalige hoofdstad van de eenzijdig uitgeroepen republiek van Servisch Krajina (5 augustus), uit te roepen tot Kroatische nationale feestdag.

Manolic en Mesic hebben de HDZ in 1993 verlaten en een eigen partij opgericht, de Kroatische Onafhankelijke Democraten (HND). De aanval van Tudjman en de andere uitspraken houden verband met de media-strijd tussen de HDZ en de oppositie. Het feit dat Tudjman het verzet tegen de machtspositie van de HDZ als misbruik van de democratie omschrijft, duidt op een gebrek aan democratische gezindheid bij de Kroatische president. Deze heeft ook onlangs geweigerd zich neer te leggen bij de verkiezingsoverwinning van de oppositie in de hoofdstad Zagreb. Met zijn voortdurende verwijzingen naar de leidende rol van hemzelf en de HDZ bij het ontstaan van de onafhankelijke republiek Kroatië en de "bevrijding van de Krajina", hoopt Tudjman in te spelen op nationalistische gevoelens bij de Kroa-

tische bevolking. Dit kan van belang zijn bij de presidentsverkiezingen die later dit jaar moeten worden gehouden. De sociaal-economische situatie in Kroatië is niet van dien aard dat de HDZ daaraan propagandistisch voordeel kan ontleen. Daarom ziet Tudjman zich gedwongen om (evenals in het verleden) in te spelen op nationalistische gevoelens onder de Kroaten. Mocht vooruitgang in de onderhandelingen over oost-Slavonië uitblijven, dan is zelfs niet uitgesloten dat Tudjman in de komende maanden alsnog zal besluiten tot een gewapend ingrijpen in oost-Slavonië, indien dit noodzakelijk zou zijn om zich zeker te stellen van de steun van de Kroatische nationalisten en daarmee zijn herverkiezing zeker te stellen.

Overigens moet worden onderstreept dat het uitroepen van de dag van de verovering van Knin tot een Kroatische nationale feestdag negatieve gevolgen kan hebben voor de onderhandelingen over een vreedzaam herstel van het Kroatische gezag over oost-Slavonië. De Serviërs aldaar verzetten zich tegen zo'n herstel, onder meer omdat zij op grond van de discriminatie van Serviërs door Kroaten in andere delen van de vroegere Krajina vrezen in dat geval als tweederangs burgers zullen worden behandeld.

Er zijn aanwijzingen dat een Kroatische kolonel, Krnjak, voorbereidingen treft voor aanvallen op UNTAES. De eenheid die daarvoor wordt opgeleid, zou dergelijke aanvallen willen uitvoeren in Servische uniformen. Met dergelijke acties zou Krnjak de Kroatische regering een aanleiding willen verschaffen voor gewapend optreden tegen de Serviërs in oost-Slavonië. Het is overigens onwaarschijnlijk dat de Kroatische regering in de huidige omstandigheden goedkeuring zou hechten aan een dergelijk optreden. Dit wil echter niet zeggen dat het bericht onjuist is. Krnjak is afkomstig uit oost-Slavonië en staat bekend om zijn extreem-nationalistische ideeën. Zijn voorkeur voor gewapend optreden tegen oost-Slavonië wordt gedeeld door een groot aantal andere nationalisten binnen en buiten de HDZ, zoals de burgemeester van Osijek, Glavas, en parlamentsvoorzitter Seks. Niet uitgesloten is dat dergelijke functionarissen Krnjak in de gelegenheid stellen om bovengenoemde plannen uit te werken. Vermoedelijk zijn het activiteiten als de onderhavige die voor president Tudjman aanleiding zijn om te overwegen de extreem-nationalistische stroming uit de HDZ te stoten.

Servië/Montenegro

De "Joegoslavische" regering heeft met onmiddellijke ingang haar sancties tegen de RS beëindigd. Als aanleiding daarvoor werd gewezen op de recente opschorting van de VN-sancties tegen de RS. De "Joegoslavische" sancties tegen de RS waren in 1994 ingesteld als gevolg van de weigering van de RS-leiding, tegen de wens van Milosevic in, om uitvoering te geven aan het internationale vredesvoorstel van Vance/Owen. In de praktijk werden deze sancties vooral aangewend om een gematigde opstelling van Milosevic te ondersteunen. Deze sancties moesten met name ook de positie van Karadzic ondergraven. Met name gezien laatstgenoemd aspect is het opmerkelijk dat "Joegoslavië" nu de boycotmaatregelen tegen de Bosnische Serviërs opheft. Vermoedelijk houdt dit verband met het feit dat het de politieke geloofwaardigheid van Milosevic niet ten goede zou komen als hij de sancties in stand zou houden, nu die van de internationale gemeenschap zijn opgeschort.

De "Joegoslavische" pers meldt dat de politieke leider van de Serviërs in oost-Slavonië, Milanovic, heeft verklaard dat de demilitarisering van dat gebied onmiddellijk moet beginnen na de volledige ontplooiing van de VN-vredesmacht (UNTAES) in oost-Slavonië op 15 mei. Deze uitspraak staat haaks op andere uitlatingen van Milanovic van deze week. Daarin verbindt hij de demilitarisering van zijn eenheden in oost-Slavonië aan dermate strikte voorwaarden, dat hij deze in de praktijk uitsluit. Deze harde opstelling is in overeenstemming met eerdere indicaties dat de Serviërs uit oost-Slavonië absoluut niet bereid zijn het verdrag van Erdut over herstel van het Kroatische gezag over dat gebied, dat onder meer voorziet in de genoemde demilitarisering, uit te voeren. Dat de "Joegoslavische" pers Milanovic desondanks toch gematigde woorden in de mond legt, vormt een nieuwe indicatie dat het "Joegoslavische" bewind, en met name Milosevic, ondanks de bezwaren van de lokale Serviërs het herstel van het Kroatische gezag over oost-Slavonië niet afwijst.

De afgelopen dagen is gemeld dat enkele "Joegoslavische" eenheden uit het grensgebied met oost-Slavonië zijn teruggetrokken. Aan Kroatische zijde is de noodtoestand in Osijek, de belangrijkste stad in het grensgebied, voor het eerst sinds het begin van de oorlog opgeheven. Deze ontwikkelingen onderstrepen dat beide regeringen de kans op een gewapend treffen over oost-Slavonië voorlopig minder hoog achten. Mogelijk hebben Tudjman en Milosevic tijdens het recente overleg in Rome (opnieuw) een akkoord gesloten over de wijze waarop het herstel van de Kroatische soevereiniteit over oost-Slavonië zijn beslag zal krijgen. Dit zou ook de melding van de "Joegoslavische" pers helpen verklaren.

Indien Servië en Kroatië inderdaad een overeenkomst hebben gesloten over oost-Slavonië, is te verwachten dat Milosevic de druk op Milanovic c.s. zal opvoeren om in te stemmen met uitvoering van het Erdut-akkoord. Vooralsnog is het uiterst onwaarschijnlijk dat dezen daarop zullen willen ingaan. De kans op een gewapend treffen tussen de Kroatische strijdkrachten en de lokale Serviërs blijft daarom aanwezig. Zelfs is denkbaar dat de Kroatische regering een besluit daartoe nog sneller zal nemen als zij van mening is dat "Joegoslavische" militaire tegenacties ter verdediging van de Kroatische Serviërs minder waarschijnlijk zijn geworden.